

چرام دیوژن در جامعه مدرن

اکبر ظریف تبریزیان

نشر نگاه معاصر

فهرست

۹	حاج آخوند و مسأله قدیس
۱۵	چالشی در خانه
۱۹	آتشبس... در جست وجوی روح
۲۵	موزه‌ای در کاریزک ناگهانی‌ها
۲۹	از نامه‌ها تا نرم افزار مایکروسافت
۳۵	کافکالوژی
۴۱	آنالیز نگاه
۴۵	نیچه و نبرد با خدا
۵۳	چهار پاره ایمان
۷۵	زمان در جنسیت گم شده
۸۷	جست وجوی معنا در خودکشی
۱۰۳	تریلوژی سفر
۱۲۱	از صفر تابی نهایت

بخش ا

حاج آخوند و مسأله قدیس

برای یک آدم کتاب خوان هیچ چیز جذاب تراز ویترین یک کتاب فروشی نیست. بعد هم اگر جیبیش اجازه دهد، کلنجرار فتن با خرید یک کتاب همراه با احساسی سرشار از گناه کاری. آنگاه به جبران گناهی که کردی می‌توانی تا چند روز آن را ورق بزنی و این صفحه و آن صفحه‌اش را بخوانی. درست مثل ناخنک به کیک بزرگی که برای شب عید در گنجه پنهانش کردند. و به خاطر همین ناخنک زدن است که هیچ وقت یک کیک کامل را نمی‌خوری وقتی حساب کنی از هرسه کتاب یکی اش را خواندی. معمولاً کتاب را مثل ران یک گوسفند با سرفرازی و مبارات به خانه نمی‌بری، بلکه دزدانه و با احتیاط به دور از چشم شکاریان – همسرت – این کار را می‌کنی. بعد مثل یک شکارچی پاورچین رفتن به سوی شکار و بو کشیدن آن، هنوز تا چند بار ادامه دارد. حتی اگر فقط چند تکه‌ای از آن را خوانده باشی، انگار که نوبودنی جاودانه در کتاب جریان دارد که هر وقت در

قفسه‌ها نگاهش می‌کنی شادی اندکی احساس می‌کنی. شادی داشتن یک کتاب دیگر، البته شادی در دنیا بسیار است اما شادی یک دوستدار کتاب جز این چیزدیگری نیست. نه ماشین، نه خانه، نه باعث پراز گل و پرنده‌گان، نه تابلو نقاشی و یا حتی سفر برای دیدن شگفتی‌های طبیعت و یا اثر تاریخی، هیچ‌کدام یک دوستدار کتاب را به اندازه به دست آوردن یک کتاب به وجود نمی‌آورد. همیشه در درون آرزو داری یک کتاب چنان اشتہارانگیز باشد که آن را دریک وعده صرف کنی.

پشت ویترین یک کتاب فروشی در یک خیابان شلوغ ایستاده بودم و کتاب‌های تازه را نگاه می‌کردم. پس از مدتی غیبت دوباره کتاب فضیلت‌های فراموش شده را می‌دیدم. این تنها بخش فعال حافظه یک کتاب خوان است که خوب عمل می‌کند. درست مانند کتاب مرگ موریس متولینگ که دیدمش، و مرگ هم چیزی نبود که از خواندن و دانستن درباره آن بگذرد. شاید اگر به جای مرگ نوشته بود تولد اصلاً توجهم جلب نمی‌شد، چه رسد به اینکه برانگیخته شوم آن را بخرم. تولد امری بود اتفاق افتاده، بدون احساس شادی یا غم، گویی هیچ مجھولی در خود نداشت. اما مرگ ابدی است، درست مانند قهرمان یک نمایش که حرکت آخر را انجام می‌دهد، باید وضعیت خودت را در برابر آن مشخص کنی پیش از آنکه اتفاق بیفتد.

این بار فضیلت‌های بین چند کتاب دیگر بود. «زرتشت» نیچه، رنج روح، یادداشت‌های کافکا، ترس ولز کرکگور، چه کسی پنیر مرا برداشت و راز موفقیت و چند کتاب دیگر. از دور خوانده می‌شد، چاپ نوزدهم. رفتم تو. فضیلت‌ها از کتاب‌هایی نبود که با یک نگاه بشود به آن دست یافت. اما یک جمله باعث شد لعل خواندنش را پیدا کنم. « حاج آخوند ملا عباس آب که برای زمین‌هایش می‌گرفت کوله‌پشتی از خاک با خود حمل می‌کرد تا حتی از خاک و گل زمین همسایه برای بستن آب استفاده نکند». حس کردم با یک

قدیس طرفم. نمی‌دانم چرا این پرسش کامو در ذهنم زنده شد «آیا می‌توان بدون اعتقاد به خدا فردی مقدس شد؟» شاید به این خاطر که آدمی هستم با خوبی کم و بدی بسیار. و این امید دور که از هرجایی می‌توان شروع کرد. و کشش به سوی خوبی در هر آدمی اندکی یافت می‌شود. همچون فضیل عیاض که بزرگ همه‌ی دزدان و راهزنان زمان خود بود.

در ذهنم آخرین افراد مقدس در اروپا را مرور کردم. نخست «برنادت سویبرو» از فرانسه که ما او را با فیلم «آهنگ برنادت» می‌شناسیم و بارها از تلویزیون پخش شده. اما از روزی که «برنادت» بانوی مقدس را بر فراز کوه دید تا زمانی که با دستور او جایی در زمین را کند و چشم‌های از آن جوشید، تا بازی‌سی نمایندگان و اتیکان و آخرین مرحله از زندگی اش که سل استخوان گرفت و سرانجام در اوج بیماری قدیسه اعلام شد هیچ‌گاه، حتی یک لحظه هم بدون خدا نبوده. اما به راستی برنادت سویبرو چرا برگزیده شد؟ برای شادبودنش؟ آن‌گونه که داستایفسکی می‌گفت «انسان شاد هرگز بدون خدا نخواهد ماند»، یا به خاطربی آلایش بودنش؟ برنادت سویبرو می‌خواست ازدواج کند. جوانی به او عاشق بود. همان که سر راه سفر برنادت به صومعه برایش گل برد.

حسن بصری رابعه‌ی عدویه را گفت: «رغبت شوهر می‌کنی؟» گفت: «عقد نکاح بر وجود وارد بود، اینجا وجود کجاست؟ که من ازمن نیم. از آن اویم و در سایه‌ی حکم او، خطبه ازاو باید کرد».

بعد زندگی «ترزمارتن» که فیلمی ازاو به کارگردانی «آلن کاوالیه» ساخته شد، که آن هم چند بار از تلویزیون پخش شد، اما ترزمارتن هم که از وقتی در سن هجده سالگی وارد دیرشد، سال‌ها در سختی و ریاضت زیست و سرانجام